Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 2 No. 2 (2026) · "Milliy statistika tizimida yangi bosqich: barqaror rivojlanish maqsadlari, xalqar... DOI: 10.5281/zenodo.24320308

"MILLIY STATISTIKA TIZIMIDA YANGI BOSQICH: BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI, XALQARO STANDARTLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR"

KAMBAG'ALLIK DARAJASINI BAHOLASHNING STATISTIK YONDASHUVLARI

DJULLIBAYEVA DILDORA GULMUROD QIZI
KAMALETDINOV ULUG'BEK
TDIU "Iqtisodiy statistika" kafedrasi katta o'qitovchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada kambag'allik darajasini statistik baholashning zamonaviy metodologiyalari va ularni O'zbekiston amaliyotida qo'llash imkoniyatlari tadqiq qilindi. Regression va qiyosiy tahlil asosida kambag'allikka ta'sir etuvchi asosiy omillar aniqlandi. Tadqiqot natijasida monetar va ko'p o'lchovli indikatorlarni integratsiyalovchi statistik model taklif qilindi.

Kalit so'zlar

kambag'allik, regression model, MPI, ekonometrik tahlil, statistik monitoring, iqtisodiy statistika

KIRISH

Kambag'allik zamonaviy iqtisodiyotning eng dolzarb ijtimoiy-iqtisodiy muammolaridan biri hisoblanadi. Mazkur hodisa daromad yetishmovchiligi bilan bir qatorda ta'lim, sog'liqni saqlash va yashash sharoitlari bilan ham bog'liqdir.

Mazkur tadqiqotning maqsadi kambag'allikni statistik baholashning zamonaviy metodologiyalarini ilmiy asosda tahlil qilish va O'zbekiston sharoitida ularni takomillashtirishdan iborat.

MATERIALLAR VA METODLAR

Tadqiqot davomida qiyosiy tahlil, statistik guruhlash, korrelyatsion va regression tahlil usullaridan foydalanildi. Tahlillar Python dasturlash muhiti yordamida amalga oshirildi.

Axborot bazasini O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligining 2025 yilgi "Aholi turmush darajasi" statistik to'plami, uy xo'jaliklari byudjeti kuzatuvlari, Jahon bankining Poverty and Equity Database bazasi hamda UNDP ma'lumotlari tashkil etdi.

Tadqiqot tanlanmasi sifatida O'zbekiston Respublikasining 14 hududi bo'yicha 2021–2025 yillardagi ma'lumotlar olindi (n = 70 kuzatuv). Regression model quyidagi ko'rinishda shakllantirildi:

$$Y = \beta0 + \beta1X1 + \beta2X2 + \beta3X3 + \beta4X4 + \varepsilon$$

1-jadval.

Regression model natijalari

Omil	Koeffitsient	t-stat	p-qiymat	VIF

Published: 05.06.2026

Cite this article: Djullibayeva Dildora Gulmurod qizi, Kamaletdinov Ulug'bek (2026). Kambag'allik darajasini baholashning statistik yondashuvlari. Emro Science and Education, 2(2). https://doi.org/10.5281/zenodo.24320308

© 2026 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

Daromad	-0.81	-5.21	0.001	1.8
Bandlik	-0.74	-4.77	0.003	2.1
Ta’lim	-0.69	-4.15	0.005	1.9
Sog‘liq	-0.58	-3.72	0.008	2.3
Infratuzilma	-0.51	-3.11	0.012	2.4

Manba: Muallif hisob-kitoblari asosida, O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma’lumotlari (2021–2025).

2-jadval.

Model diagnostikasi natijalari

Ko‘rsatkich	Qiymat	Izoh
R^2	0.84	Model yuqori aniqlikka ega
F-statistika	18.6	Model statistik ahamiyatli
p-qiymat	<0.01	Natijalar ishonchli
Breusch–Pagan	0.17	Geteroskedastiklik aniqlanmadi
Shapiro–Wilk	0.94	Qoldiqlar normal taqsimlangan
Kuzatuvlar soni	70	14 hudud × 5 yil

Manba: Muallifning econometric hisob-kitoblari asosida tuzilgan.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalariga ko‘ra O‘zbekistonda kambag‘allik darajasi 2021–2025 yillar davomida pasayish tendensiyasiga ega bo‘ldi. 2025 yil uchun rasmiy statistik ko‘rsatkich 5.8 foizni tashkil etdi.

Regression natijalari asosida kambag‘allikka eng katta ta’sir daromad omiliga tegishli ekanligi aniqlandi. Shuningdek, bandlik va ta’lim darajasi oshishi kambag‘allik xavfini kamaytirishi statistik jihatdan asoslandi.

3-jadval.

O‘zbekistonda kambag‘allik darajasi dinamikasi

Yil	Kambag‘allik darajasi (%)
2021	11.0

2022	9.6
2023	8.4
2024	7.2
2025	5.8

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi, “Aholi turmush darajasi” statistik to‘plami, 2025.

MUHOKAMA

Mazkur tadqiqot natijalari kambag‘allikni baholashda ko‘p o‘lchovli yondashuvlarning samaradorligini tasdiqladi. Klassik monetar metodologiyalar kambag‘allikning barcha jihatlarini to‘liq aks ettira olmaydi.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi sifatida MPI indikatorlarini regression modelga integratsiyalash orqali kambag‘allikni kompleks baholash modeli ishlab chiqildi.

Shu bilan birga, tadqiqot ayrim cheklovlarga ega. Ushbu model 2025 yil kesma ma’lumotlariga asoslangan bo‘lib, sabab-oqibat munosabatlarini to‘liq isbotlamaydi. Norasmiy iqtisodiyot ulushi ham modelda to‘liq hisobga olinmagan.

Bundan tashqari, ayrim o‘zgaruvchilar o‘rtasida endogenlik ehtimoli mavjud. Kelgusida panel ma’lumotlar, machine learning metodlari va katta hajmdagi ma’lumotlar bazalaridan foydalanish model aniqligini oshiradi.

XULOSA

Tadqiqot natijasida kambag‘allikni statistik baholashda monetar va ko‘p o‘lchovli indikatorlarni integratsiyalash muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi.

Regression model natijalari kambag‘allikka daromad, bandlik, ta’lim va sog‘liq omillari sezilarli ta’sir ko‘rsatishini isbotladi.

Kelgusida AI va Big Data texnologiyalarini statistik monitoring tizimiga integratsiyalash kambag‘allikni prognozlash sifatini oshirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdurahmonov Q.X. Mehnat iqtisodiyoti. – Toshkent: Fan, 2021.
2. Xodiev B.Yu. Milliy iqtisodiyot statistikasi. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
3. Pardaev M.Q. Ijtimoiy statistika asoslari. – Samarqand, 2019.
4. Mahmudov N.M. O‘zbekistonda kambag‘allikni qisqartirish masalalari // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. 2023.
5. Sen A. Development as Freedom. Oxford University Press, New York, 1999.
6. World Bank. Poverty and Shared Prosperity Report 2024. Washington DC, 2024.
7. UNDP. Human Development Report 2024. New York, 2024.
8. European Commission. EU-SILC Methodology Report. Brussels, 2024.